

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE YAPILAN YENİ DÜZENLEMELER VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ahmet İNNECİ*

ÖZET

Bireysel emeklilik sisteminin temel amacı, bireylerin emeklilik dönemlerindeki refah düzeylerinin artırılmasıdır. Bireysel emeklilik sistemini düzenleyen 4632 sayılı Kanun'la sisteme katılımı sağlamak için bireysel ve kurumsal teşvikler sağlanmıştır. Ancak bu teşvik unsurlarının bireysel emeklilik sistemine katılımı cazip hale getirmede yetersiz kalması ve 4632 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmasından kaynaklanan sorunlar nedeniyle bireysel emeklilik sisteminin yeniden düzenlenme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle 6327 sayılı Kanun ile bireysel emeklilik sistemi yeniden düzenlenmiştir. Yapılan düzenleme ile bireysel emeklilik katkı paylarının vergi matrahından indirilmesine imkan veren uygulamaya son verilmiş, yerine yeni teşvik uygulaması olarak devlet katkısı getirilmiştir. Ayrıca sistemden ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamının menkul sermaye iradı sayılarak vergilendirilmesi uygulaması son bulmuş ve buna paralel olarak sistemden ayrılanların anaparaları üzerinden yapılan vergi kesintilerinin iadesine imkan tanınmıştır.

Bu çalışmada, Türkiye'de yaklaşık 10 yıl boyunca uygulanan bireysel emeklilik sistemi açıklanacak ve 6327 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeler gerekçeleriyle birlikte izah edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel emeklilik sistemi, devlet katkısı, vergi kesintisi.

ABSTRACT

The main purpose of the individual pension system is to increase the level of welfare of individuals during retirement. The Law No. 4632, regulating individual pension system provided individual and corporate incentives to enable participation in the system. However, because these incentives were insufficient and the problem arising from the application of the Law No. 4632, the need to rearrange the system arose. Therefore individual pension system was revised by the Law No. 6327. With the regulations imposed by the Law No. 6327, practice of discounting the individual pension contributions from the taxable income was terminated, state contribution has been introduced. Furthermore, it was terminated that all payments made to those leaving the system was rated as an earning on movable assets.

In this study, individual pension system practiced for nearly 10 years in Turkey will be discussed and the amendments made by the Law No. 6327 will be explained along with the reasons.

Keywords: Individual pension system, the state contribution, tax deduction.

*Arş. Gör. , Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F Maliye Bölümü, ainnecci@cu.edu.tr

Giriş

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu¹ ile sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi, emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunması amacıyla, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı hesabına göre oluşturulan bir sistemdir (4632 sayılı Kanun md.1). 4632 sayılı Kanun ile yasal alt yapısı düzenlenen BES, mevzuat hükümlerinin düzenlenmesi ve emeklilik şirketlerinin izin süreçlerinin tamamlanmasıyla 2003 yılı itibarıyla fiilen uygulanmaya başlamıştır.

Sistemin esas amacı, bireylere emeklilik dönemlerinde ikinci bir gelir sağlayarak refah düzeylerinin artırılmasıdır. Ancak BES yalnızca birey açıdan değil, devlet açısından da önemli bir uygulamadır. Çünkü BES, sosyal güvenliğin kapsamının artırılmasına, devletin sosyal güvenlik kaynaklı yükünün azaltılmasına, ekonomiye ciddi kaynak yaratılmasına (Işık vd., 2011, s. 28), ekonomik istikrara ulaşmada ve enflasyonla mücadelede önemli kazanımlar elde edilmesine (Elveren, 2003), para ve sermaye piyasalarındaki yatırım araçlarının çeşitlenmesine ve böylece sermaye piyasalarının gelişmesine, tasarrufların artmasına ve böylece tüketimin azalarak cari açık sorununun azalmasına (Akalin ve Bayraktar, 2012, s. 50) imkan tanıyan bir sistemdir. Makroekonomik ölçekte böylesi etkileri olan bir sistemin devlet tarafından çeşitli uygulamalarla desteklenmesi kaçınılmazdır. Buna paralel olarak devlet, BES'in gelişmesi ve sisteme katılımı teşvik etmek amacıyla Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında yaptığı çeşitli düzenlemelerle vergisel teşvikler sağlamıştır. 4632 sayılı Kanun'da düzenlenen teşvik sistemi, sisteme ödenen katkı paylarının gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi ve BES'ten emeklilik, vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle yapılan ödemelerin bir kısmının gelir vergisinden müstesna tutulması şeklindedir. Kurumsal açıdan ise, Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK)'nun ilgili maddesinde, emeklilik sigorta şirketlerince kurulan ve katılımcılar tarafından ödenen katkı paylarının değerlendirilmesi amacıyla, kurulacak yatırım fonlarından doğan kazançların Kurumlar Vergisi'nden istisna tutulması öngörülmüştür (KVK md. 5/d-5). Ancak, başta sistemde önemli oranda vergi mükellefi olmayan katılımcıların bulunması ve matrahtan indirim sürecinde ortaya çıkan operasyonel sorunlar (6327 sayılı Kanun Gerekçesi), uygulanan teşvik sisteminin etkin bir şekilde işlememesi, sistemden çeşitli nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamı üzerinden vergi kesintisi (stopaj) yapılmasının birçok ihtilaflara yol açıp yargıya taşınması, bu sebebe bağlı sistemden kaçışların olması, çifte vergilendirmeye neden olması vb. nedenler dolayısıyla mevcut sistem hükümlerinde değişikliğe gitme zorunluluğu doğmuştur.

İşte, mevcut sistemdeki aksaklıkların giderilmesi, sistemden kaçışı durdurmak ve sisteme katılımı daha cazip hale getirmek amacıyla BES hükümlerinde 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun² ile çeşitli değişiklikler

¹ 07.04.2001 tarih ve 24336 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² 29.06.2012 tarih ve 28338 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

yapılmıştır. Bu kanunla, 2013 yılı başından itibaren bireyler tarafından BES'e ödenen katkı paylarının ücretin safi tutarının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi uygulamasına son verilmiş, bunun yerine yeni teşvik unsuru olarak devlet katkısı uygulaması getirilmiştir. Yine bu kanun ile, BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamının menkul sermaye iradı sayılarak vergilendirilmesi uygulamasına son verilerek, 29 Ağustos 2012 tarihinden önce BES'e girip ayrılanların birikmiş olan paraları toplamı üzerinden yapılan gelir vergisi stopajının anaparaya isabet eden kısmının vergi dairesince belirli şartlar dahilinde iadesine imkan tanınmıştır. Bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısımları ise Veraset ve İntikal Vergisi'nden müstesna tutulurken BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin belirli bir kısmının gelir vergisinden müstesna tutulması uygulamasına son verilmiştir.

Yazımızda, öncelikle 4632 sayılı Kanun çerçevesinde ülkemizde 2003 yılından beri fiilen uygulanmakta olan BES uygulaması açıklanacaktır. Ardından ise, 6327 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemeler gerekçeleriyle birlikte izah edilerek her iki sistem değerlendirilecektir.

1. 6327 Sayılı Kanun Öncesi BES Uygulaması

Ülkemizde Ekim 2003 itibarıyla fiilen uygulanmakta olan BES'te, katılımcıları sisteme çekmek ve sistemi daha cazip hale getirmek amacıyla çeşitli vergisel avantajlar yer almaktadır. Bu vergisel avantajlar, 4697 sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun³ ile başta Gelir Vergisi Kanunu (GVK) olmak üzere çeşitli kanun hükümlerinde yapılan düzenlemelerle belirlenmiştir.

1.1. Ödenen Katkı Paylarının Safi Gelirin Tespitinde İndirim Konusu Yapılabilmesi

BES'te yer alan en önemli teşvik unsuru, BES'e ödenen katkı paylarının ödenecek vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesidir. GVK'nın 63. maddesinin 1. fıkrasının (3) numaralı bendine göre;

“Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye’de kâin ve merkezi Türkiye’de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması şartıyla; ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için hizmet erbabı tarafından ödenen primler ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları,

İndirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 5'ini) ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz. Bakanlar Kurulu bu oranı % 20 oranına kadar (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için % 10 oranına kadar) artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.”

Bu madde hükmünden anlaşılan şudur ki; ücretlinin BES'e kendisi, eşi ve küçük çocuklarına ilişkin ödemiş olduğu katkı payları, ödendiği ayda elde edilen ücretin %10'unu ve yıllık asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak ve katkı payının gelirin elde edilmiş olduğu ayda ödenmiş olması koşuluyla, ücretin safi tutarının belirlenmesinde indirim konusu yapılabilecektir.

³ 10/07/2001 tarih ve 24458 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Gelirini yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edenler de, GVK'nın 89. maddesinin 1. fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen “*Beyan edilen gelirin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için, beyan edilen gelirin % 5'ini) ve asgarî ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları (sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan bir sigorta veya emeklilik şirketi nezdinde akdedilmiş olması, prim ve katkı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması ve ücret geliri elde edenlerin ücretlerinin safi tutarının hesaplanması sırasında ayrıca indirilmemiş bulunması şartıyla, eşlerin veya çocukların ayrı beyanname vermeleri halinde, bunlara ait prim ve katkı payları kendi gelirlerinden indirilir).*”

Bakanlar Kurulu bu bentte yer alan oranları bir katına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgarî ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.”

hükmü gereğince, BES'e ödedikleri katkı paylarını yıllık gelir vergisi beyannamelerinde indirim konusu yapabileceklerdir.

Ayrıca, gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından BES'e ödenen katkı payları ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilecektir (GVK md. 40/1-9). Burada dikkat edilmesi gereken husus, işverenler tarafından ücretli adına ödenen ve ticari kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilecek katkı payı tutarı ile ücretin safi tutarının tespitinde indirim konusu yapılabilecek katkı payı tutarı toplamının, katkı payının ödendiği ayda elde edilen ücretin %10'unu aşmayacağıdır.

İndirim konusu yapılabilecek tutarın gelirin elde edildiği döneme ilişkin olması ve bu dönem sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir (256 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği⁴). Ayrıca, ödeme tutarı ve tarihini gösteren katkı payı ödeme belgelerinin ait olduğu ay içinde işverene ibraz edilmiş olması gerekmektedir (Sarılı, 2011). Birden fazla işverenden ücret alan çalışanın ise katkı payı ödemesine ilişkin belgelerini aynı anda birden fazla işverene ibraz ederek indirimden tekrar yararlanması mümkün değildir (Işık vd, 2011, s. 34).

1.2. Bireysel Emeklilik Şirketlerince Katılımcılara Yapılan Ödemelerin Vergilendirilmesi

Vergilendirme: BES katılımcılarına sistemden ayrılmaları durumunda yapılacak ödemelerin hangi şekilde vergilendirileceği konusu büyük önem arz etmektedir. GVK'nın 75. maddesinin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre;

a) *On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,*

b) *On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,*

c) *Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,*

⁴ 09/08/2005 tarih ve 25901 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

menkul sermaye iradı sayılır, hükmü gereğince BES'ten ayrılanlara yapılan ödemeler vergilendirmeye tabi tutulacaktır. GVK'nın vergi tevkifatını düzenleyen 94. maddesinin birinci fıkrasının (15) numaralı bendinde ise; 75. maddenin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinin (a) alt bendi için %15, (b) alt bendi için %10 ve (c) alt bendi için %5 oranında vergi tevkifatı yapılacağı hükme bağlanmıştır⁵. GVK'nın 75. ve 94. maddelerine dayanılarak yapılan vergi kesintisi uyuşmazlık konusu yapılarak yargıya taşınmıştır. Çalışmanın ileriki bölümlerinde konu açıklanacağı için bu bölümde ayrıntıya girilmeyecektir.

İstisna: GVK'nın menkul sermaye iratlarında istisnaları düzenleyen 22. maddesinin 1. fıkrasına göre;

- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlara yapılan ödemelerin %25'i,
- Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenlere yapılan ödemelerin %10'u,
- Tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı,

gelir vergisinden müstesnadır.

2. 6327 Sayılı Kanun Sonrası BES Uygulaması

Ülkemizde 6327 sayılı Kanun ile BES'te yeni bir dönem başlamıştır. Başta BES'e katılımı özendirmek amacıyla uygulamaya konulacak devlet katkısı uygulaması olmak üzere, GVK ve diğer çeşitli kanun hükümlerinde yapılan değişikliklerle sistem daha cazip hale gelmiş ve kanun hükümlerinden doğan sorunlar giderilmeye çalışılmıştır. Konu hakkında 83⁶ ve 85⁷ No'lu Gelir Vergisi Sirküleri ile Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik⁸ çıkarılarak kanun hükümlerinin daha iyi anlaşılmasına imkan tanınmıştır. Çalışmanın bu bölümünde BES'teki yeni dönem uygulamalarına değinilecek ve yeni kanunla çeşitli kanunlarda yapılan düzenlemeler izah edilecektir.

2.1. Devlet Katkısı

Devlet katkısı, 6327 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile 4632 sayılı Kanun'a eklenen Ek madde 1 ile düzenlenmiştir. Buna göre, bireyler tarafından bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının belirli bir yüzdesi devlet katkısı olarak birey adına açılan hesaba yatırılacak ve belirli şartlar dahilinde hak kazanılacaktır.

2.1.1. Devlet Katkısının Miktarı, Sınırı ve Yatırıma Yönlendirilmesi

⁵ GVK'nın 94. maddesinin birinci fıkrasının (15) numaralı bendinde %25 olarak belirlenen bu oranlar, Bakanlar Kurulu'nun 03/02/2009 tarih ve 27130 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 12/1/2009 tarih ve 2009/14592 sayılı Kararnamesi'nin eki Kararda son şeklini almıştır.

⁶ 04/07/2012 tarihli 83 Sıra No'lu Gelir Vergisi Sirküleri'nde; 6327 sayılı Kanun'un geçici 1'inci maddesinde yer alan düzenlemelere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

⁷ 23/10/2012 tarihli 85 Sıra No'lu Gelir Vergisi Sirküleri'nde bireysel emeklilik sistemi ve şahıs sigortalarına ödenen katkı payı ve primlerin vergi matrahının tespitinde indirimi ve elde edilen gelirin vergilendirilmesine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

⁸09/11/2012 tarih ve 28462 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Bireyler tarafından bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının %25'ine karşılık gelen tutar, Emeklilik Gözetim Merkezince (EGM) devlet katkısı olarak bireysel emeklilik şirketleri tarafından iletilen bilgiler esas alınarak hesaplanır ve Hazine Müsteşarlığı bütçesine konulan ödenekten katılımcıların ilgili hesaplarına şirketler aracılığıyla aktarılmak üzere emeklilik gözetim merkezine ödenir (6327 sayılı Kanun md. 29). Devlet katkısı hesaplamasında esas alınacak tutar, yalnızca bireyler tarafından ödenen katkı payı tutarı için geçerlidir, işverenler tarafından birey adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payı tutarı için devlet katkısı hesaplanmaz.

Bireyler tarafından bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payına yapılacak devlet katkısı miktarının sınırsız olması düşünülemez. Bu amaçla 4632 sayılı Kanun'a, 6327 sayılı Kanun'un 29. maddesi ile eklenen Ek madde 1 ile getirilen hükme göre; bir katılımcı için bir takvim yılında ödenen katkı paylarının toplamı, ilgili takvim yılına ait hesaplamaya ilişkin dönemin sona erdiği tarihte geçerli brüt asgari ücretin hesaplama dönemine isabet eden toplam tutarını aşamaz. Yine bu kanun hükmüne göre; devlet katkısı, katkı payı ödemelerinden ayrı olarak takip edilecektir ve devlet katkı payları Hazine Müsteşarlığı'nca belirlenen yatırım araçlarıyla yatırıma yönlendirilecektir. Bu yönlendirmede katılımcının inisiyatifini dikkate alınmayacaktır (Varlı, 2012).

2.1.2. Devlet Katkısına ve Getirilerine Hak Kazanma

01.01.2013 tarihi itibarıyla yürürlüğe girecek devlet katkısı uygulamasında, bireyler tarafından bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları üzerinden elde edilen devlet katkısı ve getirilerinin hak kazanılmasına ilişkin kanun hükmüne göre;

- En az 3 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve varsa getirilerinin %15'ine,
- En az 6 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve varsa getirilerinin %35'ine,
- En az 10 yıl sistemde kalanlar devlet katkısı ve varsa getirilerinin %60'ına,
- BES'ten emeklilik hakkı kazananlar⁹ ile bu sistemden vefat veya maluliyet¹⁰ nedeniyle ayrılanlar, devlet katkısı ve varsa getirilerinin tamamına,

hak kazanırlar. Vefat veya maluliyet durumları hariç olmak üzere sistemden emekli olmadan ayrılanlara yapılan devlet katkısı veya getirilerinin hak kazanılmayan kısımları ise genel bütçeye gelir kaydedilir (6327 sayılı Kanun md. 29). Kanun hükmünden anlaşılabilir ki; yeni BES'te uygulanacak devlet katkısı uygulaması, ancak emeklilik halinde tam anlamıyla bir destek sağlamaktadır (Gökmen, 2012). BES'te 3 yıldan az kalınması durumunda ise devlet katkısından yararlanılamayacaktır.

2.1.3. Mevcut BES Katılımcılarının Devlet Katkısına Hak Kazanma Durumu

Devlet katkısı uygulamasının başladığı 01.01.2013 tarihinden önce BES'e kayıtlı olup, ödedikleri katkı paylarını matrahtan indirebilen katılımcıların devlet katkısı hak

⁹ Bu ibareden sistemde en az 10 yıl kalmak ve 56 yaşını doldurmak anlaşılmalıdır (Bkz. 4632 sayılı Kanun md. 6.)

¹⁰ Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik' in 15/3 maddesinde; katılımcının maluliyet hali nedeniyle sistemden ayrılma talebinde bulunabilmesi için sosyal güvenlik mevzuatına göre maluliyet gelirine hak kazandığına dair belgeyi veya sosyal güvenlik mevzuatında belirlenen koşullara göre maluliyet halinin oluştuğunu gösteren, resmi sağlık kuruluşlarından alınmış bir belgeyi şirkete vermesi gerekir. Maluliyet halinin her durumda emeklilik sözleşmesi yürürlüğe girdikten sonra oluşmuş olması şarttır.

ediş sürelerinin farklı bir uygulama söz konusudur. Bu katılımcılara, yeni BES' te en az 3 yıl kalmak koşuluyla bir defaya mahsus olmak üzere devlet katkısı hak ediş sürelerine;

- Sistemde 3 yıldan fazla, 6 yıldan az bulunanlara 1 yıl,
- Sistemde 6 yıldan fazla, 10 yıldan az bulunanlara 2 yıl,
- Sistemde 10 yıldan fazla bulunanlara ise 3 yıl,

ilave edilir (6327 sayılı Kanun Geçici 2.md.).

Örneğin; 01.01.2005 tarihinden itibaren bireysel emeklilik hesabına katkı payı ödeyen bir katılımcı 01.01.2018 tarihinde BES'ten çıkmak isterse devlet katkı ve getirilerinin %35'ini almaya hak kazanacaktır. Çünkü, 01.01.2013 tarihinden önce sistemde kaldığı 8 yıl için bir defaya mahsus olmak üzere devlet katkısı hak ediş süresine 2 yıl eklenecek ve 01.01.2013-01.01.2018 tarihleri sistemde bulunduğu 5 yıl dikkate alındığında, devlet katkısına hak kazanmaya esas toplam süre 7 yıl olacaktır. 6327 sayılı Kanun'un ile 4632 sayılı Kanun'a eklenen Ek madde 1'e göre devlet katkısı ve varsa getirilerinin %35'ine hak kazanacaktır.

29.05.2012 tarihi itibarıyla BES'te olup 29.06.2012 tarihinden itibaren 2 yıl içinde (29.06.2014 tarihine kadar) bir emeklilik sözleşmesini birikimlerini alarak sonlandıran katılımcıların, 31.12.2014 tarihine kadar ödeyeceği katkı payları için ise devlet katkısı ödenmeyecektir (6327 sayılı Kanun Geçici 2.md.).

2.2. Ödenen Katkı Paylarının Matrah Tespitinde İndirim Konusu Yapılabilmesi

6327 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle GVK'nın 63. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde yapılan değişiklikle, bireyler tarafından BES'e ödenen katkı paylarının ücretin safi değerinin bulunmasında indirim konusu yapılabilmesi uygulaması sona ermiştir. Yine bu madde hükmü gereğince; hizmet erbabı tarafından ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortaları poliçeleri için ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primler, ücretin safi değerinin bulunmasında indirim konusu yapılabilecektir.

Ancak işverenler tarafından ücretliler adına BES'e ödenen katkı paylarının ticari kazancın tespitinde gider yazılabilmesi uygulamasına devam edilecektir. İndirim konusu yapılabilecek katkı tutarına ilişkin Gelir Vergisi Kanunu (GVK)'nın 40. maddesinin birinci fıkrasının (9) numaralı bendinde belirtilen "ödemenin yapıldığı ayda elde edilen ücretin %10'unu aşamayacağı" ibaresi 6327 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile %15 olarak düzenlenmiştir. Yine kanun hükmünde bu tutarın, yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacağı ve indirim konusu oranları değiştirmeye Bakanlar Kurulu'nun yetkili olduğu belirtilmiştir.

Hem işveren tarafından BES'e katkı payı ödenmesi hem de ücretliler tarafından şahıs sigortalarına prim ödenmesi ve ödemenin toplam tutarının yukarıda belirtilen %15'lik sınırı aşması durumunda ise, indirimin öncelikli olarak ücret matrahının tespitinde mi yoksa ticari kazancın tespitinde mi yapılacağı mükerrer indirimine izin verilmeksizin taraflarca serbestçe belirlenecektir (85 No'lu Gelir Vergisi Sirküleri).

2.3. Bireysel Emeklilik Ödemelerinde İstisna Uygulaması

6327 sayılı Kanun'un 3. maddesiyle GVK'nın 22. maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, yalnızca Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan sigorta şirketlerince tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemelerin tamamı gelir vergisinden müstesna tutulmuştur. Önceki uygulamada yer alan; bireysel emeklilik

sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'inin ve Türkiye'de kain ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'unun gelir vergisinden müstesna tutulması uygulamasına 29.08.2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere son verilmiştir. Dolayısıyla 29.08.2012 tarihinden itibaren BES'ten emeklilik hakkı kazananlar ile sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler de vergiye tabi tutulacaktır.

Yine 6327 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu (VİVK)'nun 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen;

“o) 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısımları”

bendi uyarınca, bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısımları Veraset ve İntikal Vergisi'nden müstesna tutulmuştur.

2.4. BES'ten Çıkışlarda Hak Kazanılan Anapara ve Getirilerinin Vergilendirilmesi

Ülkemizde, BES'ten emekli olarak ve ya emekli olmaksızın ayrılanlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamı menkul sermaye iradı kabul edilerek vergi tevkifatına tabi tutulmaktaydı. GVK'nın 75/1 maddesi menkul sermaye iradını; sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratlar, olarak tanımlamıştır. Kanun hükmünden de anlaşıldığı üzere; yalnızca sermaye dolayısıyla elde edilen kar payı, faiz, kira vb. menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiş, sermaye ise bu grup içinde değerlendirilmemiştir. Ancak mevcut BES'te yatırıma yönlendirilen sermayenin verginin konusuna dahil edilmesi ve yatırılan sermaye ve elde edilen getirilerin birlikte vergilendirilmesi vergilendirmede adaletsizliğe yol açmaktadır. Tokmakkaya (2009), yalnızca elde edilen gelirin değil de, anaparanın da elde edilen gelirle birlikte vergilendirilmesinin daha önceden vergisi ödenerek servet haline dönüşen bir varlığın tekrar vergilendirmesi olup “çifte vergilendirme” sonucu doğurduğu eleştirisinde bulunmuştur (Tokmakkaya, 2009, s. 9). Uygulamaya getirilen diğer eleştiriler ise; söz konusu vergilendirmenin gelir vergisinin sistematiğine ters düştüğü, anapara üzerinden vergi alınmasının servet vergisi olduğu, söz konusu geri ödemenin tamamının menkul sermaye iradı olamayacağı (Dakın, 2011, s. 58) şeklindedir.

2.4.1. Anapara ve Getirilerinin Vergilendirilmesi Konusunda Çeşitli Yargı Kararları

BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamının menkul sermaye iradı sayılarak GVK'nın 94. maddesi uyarınca vergilendirilmesi, GVK'nın 1. maddesinde belirtilen vergilemenin safi tutar üzerinden yapılması gerektiği şeklindeki kanun hükmüne ters düşer. Ayrıca sisteme katılan katılımcı her zaman kar etmeyebilir. Bu durumda sisteme ödediği daha önceden vergisi ödenerek servet haline dönüşen bir tutarın BES'ten çıkışlarda tekrar vergilendirilmesi BES'ten kaçışlara neden olmuştur. Bu kişilerden bazıları yapılan haksız vergilendirmeyi yargıya taşımış, dava sonucunda ise katılımcı lehine kararlar çıkmıştır. Örneğin; bireysel emeklilik sözleşmesinin feshi üzerine yapılan ödemenin anapara ve nema üzerinden yapılan gelir vergisi kesintisinin

hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle açılan davada İstanbul 11. Vergi Mahkemesi'nin kararı¹¹, '193 sayılı Kanunun 75. maddesinde ticari, zirai ve mesleki faaliyet dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden elde edilen kar payı, faiz, kira ve benzeri iratların menkul sermaye iradı olarak tanımlanması karşısında, davacının bireysel emeklilik sözleşmesi uyarınca ... Şirketi'ne ödediği anaparanın menkul sermaye iradı olmadığı tartışmasızdır. Bu halde menkul sermaye iradını teşkil eden, mükellef tarafından yatırılan anaparanın sigorta şirketi tarafından değerlendirilmesi suretiyle elde edilen nemadır. Sözleşmenin feshi üzerine davacıya ödenen anapara ve nemadan sadece menkul sermaye iradını teşkil eden nema üzerinden stopaj yapılması gerekmektedir. Bu nedenle davacıya yapılan anapara ödemesi üzerinden tahsil edilen ... TL gelir vergisinde hukuka uygunluk bulunmamaktadır' şeklindedir.

İstanbul 11. Vergi Mahkemesi tarafından verilen bu karara davalı idarece itiraz edilerek; kararın hukuka uygun olmadığı, dava konusu işlemde ise hukuka aykırılık bulunmadığı iddia olunarak bozulması talep edilmiştir. Bunun üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nin konu hakkında verdiği kararda¹² itiraza konu kararda 2577 sayılı Yasa'nın 49. maddesinde sayılan bozma nedenlerinin bulunmadığı ve itiraz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların da kararın bozulmasını sağlayacak nitelikte olmadığı sonucuna varılmıştır ve böylece İstanbul 11. Vergi Mahkemesi tarafından verilmiş karar kesinleşmiştir. Konu hakkında İstanbul 11. Vergi Mahkemesi'nin diğer bir kararı¹³ ile İstanbul 2. Vergi Mahkemesinin kararı¹⁴ da, BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamının değil, bu sistemde elde edilen getirinin menkul sermaye iradı olarak kabul edilmesi ve vergilendirmenin bu miktar üzerinden yapılması gerektiği şeklindedir. Davalar sonucu anapara üzerinden yapılan kesintilerin de iadesine hükmedilmiştir.

Yine konu hakkında İstanbul 3. Vergi Mahkemesi'nde açılan dava sonucunda mahkemece alınan karar¹⁵, BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamı üzerinden yapılan stopajın, tamamı üzerinden değil getirilerin üzerinden yapılması gerektiği, anaparanın değil de getirilerin menkul sermaye iradı olarak sayılması gerektiği ve yapılan kesintisinin davacıya(katılımcı) iade edilmesi gerektiği şeklindedir. İdare tarafından karar hakkında bölge idare mahkemesine itiraz yolu açıldı ancak itiraz başvurusunun yapılmaması nedeniyle mahkeme tarafından verilen karar kesinleşmiştir. Ancak İstanbul Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı söz konusu kararın 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 51'inci maddesi uyarınca kanun yararına bozulması talebiyle Danıştay 4. Dairesi'ne başvurmuştur. Konu hakkında Danıştay 4.

¹¹ İstanbul 11. Vergi Mahkemesi, 09/02/2010 Tarih ve Esas: 2009/2764, Karar: 2010/412

¹² İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 26/10/2010 Tarih ve Esas: 2010/7629, Karar: 2010/18465

¹³ İstanbul 11. Vergi Mahkemesi, 14/10/2010 Tarih ve Esas:2010/1013, Karar:2010/2825

¹⁴ İstanbul 2. Vergi Mahkemesi, 24/06/2011 Tarih ve Esas:2010/4257, Karar:2011/2769

¹⁵ İstanbul 3. Vergi Mahkemesi, 30/01/2009 Tarih ve Esas:2007/782, Karar:2009/398

Dairesi'nin kararı¹⁶ ise, 193 sayılı GVK'nın 94. maddesinin 15/a bendi uyarınca toplam tutar üzerinden yapılan tevkifatın hukuka uyarlılığının olmadığı ve İstanbul 3. Vergi Mahkemesi tarafından verilen kararın hukuka aykırı bir sonuç ifade etmediği için kanun yararına bozulmasının hukuken olanaklı olmadığı şeklindedir.

BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin sadece getirileri üzerinden vergilendirilmesi gerektiği yönündeki yargı organlarının kararlarına bakıldığında, menkul sermaye iradının tanımının yapıldığı GVK'nın 75/1 maddesine son derece uygun olduğunu görmekteyiz. Yargı kararları, menkul sermaye iradı tanımında belirtilen faiz, kar payı vb. getirilerinin vergilendirilmesi, tanımda yer almayan anaparanın(sermaye) ise vergilendirilemeyeceği şeklindedir.

İşte, yukarıda sistem hakkında yapılan eleştiriler, mahkemeler tarafından yürürlükteki kanun hükmünün aksine verilen kararlar BES'ten ayrılanlara yapılan ödemeler konusunda kanuni düzenlemeler yapılması gerekliliği doğurmuştur. Bu amaçla 6327 sayılı Kanun ile konu hakkında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

2.4.2. Anapara ve Getirilerinin Vergilendirilmesi Konusunda 6327 sayılı Kanun İle Yapılan Düzenlemeler

BES katılımcılarının sistemden çıkışlarda elde ettikleri anapara ve getirilerinin vergilendirilmesi konusunda yukarıda belirtilen nedenler dolayısıyla gerekli olan yasal düzenlemeler 6327 sayılı Kanun yapılmıştır. Buna göre; Kanun'un 2. maddesi ile 7338 sayılı VİVK'nın 4. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (o) bendi gereğince; bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısımları Veraset ve İntikal Vergisi'nden müstesna tutulmuştur. Ayrıca 6327 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile GVK'nın 75. maddesinin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendi¹⁷ 29.08.2012 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere; tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile sigorta ve emeklilik şirketleri tarafından;

a) *On yıldan az süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlara ödenen irat tutarları,*

b) *On yıl süreyle prim veya aidat ödeyerek ayrılanlar ile vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara ödenen irat tutarları,*

¹⁶ Danıştay 4. Dairesi, 24/01/2011 Tarih ve Esas:2009/8882, Karar:2011/269, RG: 08/04/2011 ve 27899 sayılı Resmî Gazete

¹⁷ Değişiklik yapılmadan önceki kanun hükmü;

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,
b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler menkul sermaye iradı sayılır, şeklindeydi. Bu hükümler BES'ten ayrılanlara yapılan ödemelerin tamamı üzerinde vergi kesintisi yapılmasının sebebinin oluşturduğunu.

menkul sermaye iradı sayılır şeklinde değiştirilmiş¹⁸ ve ayrıca ikinci fıkraya yine menkul sermaye iradı sayılmak üzere (16) numaralı;

a) On yıl süreyle katkı payı ödemedi ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarları (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısmına isabet eden irat tutarları dahil),

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile bu süre içinde kısmen ödeme alanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısmına isabet eden irat tutarları dahil),

c) Emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı (4632 sayılı Kanun kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan devlet katkılarının hak kazanılan kısmına isabet eden irat tutarları dahil),

bendi eklenerek, 29.08.2012 tarihinden itibaren bireysel emeklilik şirketleri tarafından katılımcılara yapılan ödemelerin yalnızca getirileri üzerinden vergilendirilmesine imkan tanınmıştır. Böylece birçok davaya konu olmuş, vergilemede adalet ilkesine ters düşen, çifte vergilendirmeye neden olan bir uygulamaya son verilmiştir.

Vergiye tabi irat tutarları ise 6327 sayılı Kanun'un 6. maddesiyle GVK'nın 75. maddesine eklenen yeni fıkraya göre; GVK'nın ikinci fıkrasının (15) numaralı bendi kapsamında yer alan irat tutarı; varsa fesih ve iştirak kesintisi indirilmeden önceki birikim tutarından, yatırıma yönlendirilen tutar indirilerek bulunur. Aynı fıkranın (16) numaralı bendi kapsamında yer alan irat tutarı; hak kazanılan devlet katkısı ve getirileri dahil ödemeye konu toplam birikim tutarından, (varsa ertelenmiş giriş aidatı indirilmeksizin) ödenen katkı payları ve devlet katkısının hak edilen kısmı indirilerek bulunur. Böylece tasarruf amacıyla sisteme aktarılan anapara değil, bu paradan elde edilen getiriler vergilendirilecektir (Mumcu, 2012).

Hak kazanılan irat tutarlarının vergilendirilmesine ilişkin düzenleme GVK'nın 94.maddesine göre tevkifat suretiyle yapılacaktır. Bu tevkifat, nihai vergileme niteliği taşımaktadır (Budak ve Sarı, 2011, s. 71; Türkdoğan ve Apak, 2011, s. 86; Esen, 2011, s. 100). Hesaplanan irat tutarlarına isabet eden kesinti oranları, Bakanlar Kurulu'nun kararı¹⁹ ile 29.08.2012 tarihinden itibaren BES'ten ayrılanlara yapılacaktır;

- On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemedi ayrılanlara yapılan ödemeler için %15,
- On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve

¹⁸ Yapılan değişiklikte (15) numaralı bendin (c) alt bendi yürürlükten kaldırılmıştır. (a) alt bendi için öngörülen %15'lik ve (b) alt bendi için öngörülen %10'luk vergi tevkifatı oranlarında ise herhangi bir değişiklik olmamıştır.

¹⁹ Bakanlar Kurulu'nun 12/1/2009 tarihli ve 2009/14592 sayılı Kararnamesinin eki Kararda değişiklik yapan 6/9/2012 tarihli ve 28403 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, 13/08/2012 tarih ve 2012/3571 sayılı Kararı

- sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %10,
- Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler için %5,

gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır. Tevkifat suretiyle yapılan bu ödemeler, beyannameye dahil edilmeyecektir (GVK md. 86/1-a).

2.5. Anapara Tutarı Üzerinden Yapılmış Kesintilerin İade İşlemleri

193 sayılı GVK'nın 75. ve 94. maddeleri çerçevesinde, BES'ten emekli olarak veya emekli olmaksızın ayrılanlara yapılan ödemelerin anapara ve getirileri toplamı üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmaktaydı. 6327 sayılı Kanun'un 6. ve 9. maddeleri ile GVK'nın 75. ve 94. maddelerinde yapılan değişikliklerle 29.08.2012 tarihinden itibaren, emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleriyle ilgili yapılan ödemelerde sadece irat tutarları üzerinden tevkifat yapılması uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama ile paralel olarak 6327 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesiyle getirilen hükümlerle; 07.10.2001 tarihinden sonra akdedilmiş bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleri ile ilgili olarak 29.08.2012 tarihinden önce emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemeler üzerinden tevkif edilerek ödenen vergilerin anaparaya isabet eden kısmının 29.08.2012 tarihinden itibaren hak sahiplerine iadesine imkan tanınmıştır. Kesintiler;

- Hak sahibinin tevkifatın yatırıldığı yani emeklilik şirketinin bağlı olduğu vergi dairesine 1 yıl içinde (29.08.2013'e kadar) müracaat etmesi,
- Tevkifat uygulaması nedeniyle dava açılmaması veya açılan davalardan vazgeçilmiş olması²⁰,

şartıyla, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK)'nun düzeltmeye ilişkin hükümleri uyarınca red ve ya iade edilir(6327 sayılı Kanun Geçici md.1). Konu hakkında 83 Sıra

²⁰ Açılmış olan davalardan vazgeçilmesi konusunda 83 Sıra No'lu Gelir Vergisi Sirküleri'nde hak sahipleri için izlenecek yol açıklanmıştır. Buna göre hak sahipleri;

- Vergi Mahkemesi nezdinde görülmekte olan davalar için ilgili Vergi Mahkemesine,
- Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itiraz yoluna gidilmiş olan davalar için ilgili Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığı'na,
- Danıştay nezdinde temyiz edilmiş olan davalar için Danıştay Başkanlığı'na

sürmekte olan davaya ilişkin bilgileri ihtiva eden bir feragat dilekçesiyle başvurularak, söz konusu davadan feragat edilmesi ve feragat edildiğini gösterir şerhli dilekçe örneğinin veya bu belge temin edilemediği takdirde mahkemenin feragat nedeniyle davanın reddine dair vereceği karar örneğinin red ve iade talebiyle birlikte ilgili vergi dairesine ibraz edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, red ve iade başvurularında ilgili sigorta/emeklilik şirketi tarafından tanzim edilen hayat sigortası/bireysel emeklilik poliçesinin bir örneği ile düzenlenmiş olan poliçenin başlangıç ve bitiş tarihleri ile yapılan kesintileri gösteren belgelerin bir örneğinin de ibraz edilmesi gerekmektedir. İlgili vergi dairesine daha önceki tarihlerde yaptıkları başvurularda söz konusu belgeleri teslim etmiş olan mükelleflerin tekrar belge ibraz etmelerine gerek bulunmamaktadır.

No'lu Gelir Vergisi Sirküleri'nde yapılan açıklama '*Hak sahiplerince yapılan red ve iade talepleri, başvuruda eksiklik bulunmaması koşuluyla, Vergi Usul Kanununun düzeltme zamanaşımı hükümleri dikkate alınarak yerine getirilecektir. Hak sahiplerince daha önceki bir tarihte ilgili vergi dairesine düzeltme başvurusunda bulunulmuş olması halinde, düzeltme zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasında bu başvuru tarihi dikkate alınacaktır.*' şeklindedir. VUK'da düzeltme zamanaşımı süresinin 5 yıl olarak belirlendiği (VUK md.114) düşünüldüğünde, 2007 yılı ve öncesi sistemden ayrılanların anaparaları üzerinden yapılan kesintileri iade almalarının mümkün olmadığı, ancak 2007 yılı ve sonrasına ilişkin anapara ödemeleri üzerinden yapılan kesintilerin iadesi işlemlerinin gerçekleştirileceği anlaşılmaktadır. Ancak daha önceki bir tarihte düzeltme başvurusunda bulunulmuş olması halinde, düzeltme zamanaşımı hükümlerinin uygulanmasında bu başvuru tarihi dikkate alınacaktır. Getiri tutarına isabet eden vergi tutarını aşan, yani getiri hesaplandıktan sonra kalan anapara tutarına isabet eden ödenmiş vergi tutarı hak sahiplerine iade edilecektir.

Sonuç ve Değerlendirme

6327 sayılı kanun ile ülkemizde, BES'in başlangıcından beri uygulanan ödenen katkı paylarının gelir vergisi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi uygulaması ile BES'ten çıkışlarda yapılan ödemeler üzerinden belirli bir miktarın gelir vergisinden müstesna tutulması uygulaması son bulmuştur. Bireylerin sisteme katılmasını sağlamak ve sistemin özendirilmesi amacıyla yapılan bu vergisel avantajlardan istenen başarının yakalanamaması nedeniyle yeni teşvik unsurlarının düzenlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Bu nedenle yeni teşvik unsuru olarak, ödenen katkı paylarının %25'i oranında bir miktarın devlet katkısı olarak birey adına açılan hesaba aktarılması uygulamasına geçilmiştir. Ayrıca, sistemden çıkışlarda ödenen anapara ve getirilerinin birlikte vergilendirilmesi uygulaması, GVK'nın 75. ve 94. maddelerinde yapılan değişikliklerle son bulmuş ve yalnızca getiriler üzerinden vergilendirme uygulamasına geçilmiştir. Bu düzenlemelerle paralel olarak daha önceden sistemden herhangi bir nedenle ayrılanlara yapılan anapara ödemesi üzerinden uygulanan vergi kesintilerinin iadesine imkan tanınmıştır.

6327 sayılı Kanun ile BES'te yapılan değişikliklerin sisteme katılımı daha cazip hale getireceği aşikârdır. Çünkü vergide adalet ve eşitlik ilkelerine aykırı, çifte vergilendirmeye neden olan, sistemden kaçış sebebi olan ve yargı organlarınca aksine karar verilen anapara üzerinden vergi kesintisi yapılması uygulamasının son bulması, sistemden ayrılanların anaparalarına yapılan vergi kesintilerinin tekrar iadesine imkan tanınması olumlu ve yerinde düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine, hizmet erbabı tarafından ücretlinin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat sigortaları poliçeleri için ödenen primlerin %50'si ile ölüm, kaza, sağlık, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerin matrahtan indirilmesinde azami sınırın 2013 yılından itibaren %10'dan %15'e çıkarılması da olumlu bir düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak iade işlemlerinde düzeltme zamanaşımı süresi olan 5 yıllık sürenin kullanılması olumsuz bir yön olarak dikkat çekmektedir. Çünkü, BES ülkemizde 2003 yılından beri fiilen uygulanan bir sistem olması nedeniyle yalnızca 01.01.2007 ve sonrası sistemden çıkan katılımcılara anapara üzerinden yapılan vergi kesintisinin iade edilmesinin yanında, 2007 yılından önce sistemden ayrılanların anaparalarına yapılan vergi kesintilerinin de iadesinin mümkün olması gerekmektedir. Yine devlet katkısı ve getirilerine hak kazanılması için yeni

BES'te en az 3 yıl bulunma koşulu süre sınırı getirilmesi, 10 yıl süreyle prim ödeyen katılımcının sistemden emekli olmadan ayrılmak istemesi durumunda devlet katkısı ve getirilerinin %60'ına hak kazanabilmesi gibi düzenlemeler de sistemin eksi yönü olarak belirtilebilir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akalın, D., Bayraktar, İ.K. (2012), Türkiye'de ve Dünyada Sosyal Güvenlik Sistemlerinin/Emeklilik Sistemlerinin Vergilendirilmesi, *Vergi Dünyası*, Sayı: 367, 49-57, <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 20/9/2012.
- Budak, A., Sarı, S. (2011), Bireysel Emeklilik Sisteminde Haksız Vergileme, *Vergi Dünyası*, Sayı: 362, 70-77, <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 24/9/2012.
- Dakın, M. (2011), Bireysel Emeklilik Katkı Paylarının Geri Ödemesinde Acı Son, *Vergi Dünyası*, Sayı: 354, 58-63, <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 10/11/2012.
- Elveren A.H. (2003), Bireysel Emeklilik Sisteminin Makroekonomik Etkileri, *TİSK İşveren Dergisi*, Sayı: 42, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=720&id=43, Erişim Tarihi: 11/10/2012.
- Esen, M. (2011), Danıştay Kararı Sonrasında Bireysel Emeklilik Sisteminden Ayrılanlara Yapılan Ödemelerin Anaparaya İsabet Eden Kısmı Üzerinden Yapılacak Vergi Kesintisi, *Vergi Dünyası*, Sayı: 363, 99-104, <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 08/10/2012.
- Gökmen, S. (2012), Bireysel Emeklilik Sisteminde Yeni Dönem Başlıyor, *Vergi Sorunları*, Sayı: 287, <http://www.vergisorunlari.com.tr/makale.aspx?makaleno=4800>, Erişim Tarihi: 21/9/2012.
- Işık, A., Ay, H., Meriç, M., Baran, T. (2011), Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergisel Avantajlar ve Uygulamaları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16 (1), 25-45, <http://sablon.sdu.edu.tr/fakulteler/iibf/dergi/files/2011-1-2.pdf>, Erişim Tarihi: 13/10/2012.
- Sarılı, M.A. (2011), Bireysel Emeklilik Sistemine Katılımcılar Tarafından Yapılan Ödemeler İle Bu Sistemden Ayrılanlara Yapılan Ödemelerin Vergisel Açından Değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları*, Sayı: 272, <http://www.vergisorunlari.com.tr/makale.aspx?makaleno=4380>, Erişim Tarihi: 08/10/2012.
- Türkdoğan, A., Apak, Y. (2011), Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelir Vergisi Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Yargı Kararı, *Vergi Dünyası*, Sayı: 353, 84-88 <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 05/9/2012.
- Tokmakkaya, M. (2009), Bireysel Emeklilik Sisteminden Çıkışta Ödenen Anapara Üzerinden Yapılan Gelir Vergisi Tevkifatının Hukukiliği, *Vergi Dünyası*, Sayı: 337, 7-10, <http://www.vergidunyasi.com.tr/ara.php>, Erişim Tarihi: 18/10/2012.
- Varlı, U. (2012), Bireysel Emeklilik Sisteminde Yeni Teşvik Unsuru: Devlet Katkısı, *Yaklaşım*, Sayı: 236, <http://uye.yaklasim.com/MagazineContent.aspx?ID=14357>, Erişim Tarihi: 20/9/2012.
- 06/01/1961 tarihli ve 10700 sayılı Resmî Gazete, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
10/01/1961 tarihli ve 10703 sayılı Resmî Gazete, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu

- 07/04/2001 tarihli ve 24336 sayılı Resmi Gazete, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu
09/08/2005 tarihli ve 256 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği
21/06/2006 tarihli ve 26205 sayılı Resmi Gazete, 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu
29/06/2012 tarihli ve 28338 sayılı Resmi Gazete, 6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
04/07/2012 tarihli 83 Sıra No'lu Gelir Vergisi Sirküleri
23/10/2012 tarihli ve 85 Sıra No'lu Gelir Vergisi Sirküleri
09/11/2012 tarih ve 28462 sayılı Resmi Gazete, Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik
6327 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Gerekçesi, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss271.pdf>, Erişim Tarihi: 14/11/2012
Bakanlar Kurulu Kararları
Danıştay Kararları

